Õiguskantsleri Kantselei

Urmas Maranik
MTÜ Looduse ja Inimeste Eest
mtu.loodus@gmail.com

Teie 30.09.2025

Meie 04.11.2025 nr 14-5/252182/2507911

Austatud Urmas Maranik

Jagasite oma ühingu kriitilisi seisukohti taastuvenergia arendamise teemal, seonduvalt tuuleparkide planeeringutega. Olete neid tähelepanekuid ja seisukohti ka varem tutvustanud.

Teie seisukohad on üldised ega puuduta ühegi konkreetse tuulepargi arendust ja sellega seonduvaid haldusakte. Nii on Teie seisukohad eelkõige kriitika energia- ja keskkonnapoliitika kujundamisele. Sellistes küsimustes seisukoha võtmine väljub õiguskantsleri seadusejärgsest pädevusest.

Selgitame veelkord, et õiguskantsleri ülesanne on kontrollida, kas avaliku võimu kandjad järgivad oma tegevuses põhiseadust ja kas isikute põhiõigused on seejuures tagatud. Õiguskantsleri ülesanne ei ole hinnata energeetika- ja keskkonnapoliitikat, ning kas ja kuidas on riik üle võtnud Euroopa Liidu direktiive. Õiguskantsler ei saa algatada menetlust küsimuses, mis taandub poliitikakujundamisele ega hinnata, kas tehtud valikud on olnud otstarbekad.

Väidate, et riik ei ole üle võtnud Euroopa Liidu õigust – nimelt direktiivi (EL) 2023/2413 (RED III). Selle direktiivi üle võtmisega on riik hilinenud. Hetkel on seaduse eelnõu (697SE), millega direktiiv valdavas osas üle võetakse, Riigikogu menetluses. Selle üle, kuidas riik on Euroopa Liidu õigust üle võtnud, teeb järelevalvet Euroopa Komisjon.

Palusite hinnangut ka sellele, kas kohalik omavalitsus saab tegutseda sõltumatult, kui riik maksab tulemuspreemiat tuulepargi planeeringu kehtestamise eest. Vihjate sellele, et regionaalministri 12.07.2023 määruse 43 „Kohalike omavalitsuste võimestamine roheliste investeeringute tegemisel“ § 7 lõike 3 järgi eraldatakse tuuleenergia kasutusele võtmist kavandava planeeringu kehtestamise eest kohalikule omavalitsusele 50 000 € lisatoetust. Määruse § 7 lõike 4 alusel võib sellist preemiat saada kokku kaks korda.

Selline toetus ei ole kulupõhine toetus (mida sama paragrahvi lõike 1 alusel võib saada kuni 300 000 eurot), vaid preemia konkreetse tulemuse saavutamise eest. Preemia kasutamisele ei ole määruse järgi piiranguid.

Sellist preemiat saab hinnata põhiseaduse § 154 lõikes 1 sätestatud kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõiguse kontekstis. Kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõiguse põhisisuks on otsustus- ja valikudiskretsioon kohaliku elu küsimuse lahendamisel (RKPJK 16.01.2007, 3-4-1-9-06, p 22).

Tulemuspreemiaga ei sekkuta kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigusse otseselt, see ei piira nende otsustus- ja valikudiskretsiooni. Seda saab käsitleda üksnes kaudse sekkumisena, kuna loob rahalise stiimuli planeering kehtestada, kuid ei loo sellist kohustust ega piira kaalutlusõigust.

Riiklikult on määratletud oluline avalik huvi taastuvast allikast energia tootmise osakaalu suurendamine – see tähendab, et on vaja rohkem vastavaid tootmisvõimsusi arendada, mis omakorda eeldab nende ehitamist lubavate planeeringute olemasolu. Nagu on tõestanud ka viimase aja praktika, on kohalikud omavalitsused tuuleparkide planeeringute puhul sageli kallutatud pigem muudest huvidest ja kaalutlustest kui võimalusest saada rahalist preemiat. Määruse § 7 lõikes 3 ettenähtud toetus lähtub avalikust huvist ja loob mõõduka rahalise stiimuli, kuid ei sunni tegema õigusvastaseid otsuseid.

Määruse üldine eesmärk on tugevdada kohalike omavalitsuste võimekust tuulepargi planeeringute menetlemisel - määruse § 7 lõike 1 alusel võib saada toetust kuni 300 000 € ka juhul, kui planeeringut ei kehtestata. Määruse § 7 lõikes 3 ettenähtud preemia saamise võimalus sõltub küll tuuleparki lubava planeeringu kehtestamisest, kuid kohalik omavalitsus peab planeeringut kehtestades ikka järgima kõiki neid nõudeid, mida ta peab järgima ka siis, kui preemia saamise võimalust ei oleks.

Kohalik omavalitsus peab planeeringuid menetledes järgima kõiki nõudeid, nii menetlusreegleid kui tagama ka kaalutlusotsuste õiguspärasuse. Planeeringute kehtestamise õiguspärasuse üle on alati võimalik kohtulik kontroll. Arvestades valdkonna tundlikkust ja avalikku tähelepanu, on tõenäoline, et sellised küsimused saavadki praktikas kohtu hinnangu.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Evelin Lopman
ettevõtluskeskkonna osakonna juhataja-õiguskantsleri nõunik
õiguskantsleri volitusel

Ago Pelisaar 693 8407
Ago.Pelisaar@oiguskantsler.ee